RADOMER KIELCER LEBEN № 41 (17) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem" [illegible]

ראַדאָמער-קעלצער לעבן

הײַנט 10 זײַטען.

אדרעסען פון „ראַדאָמער קעלצער לעבן"

אין ראַדאָם
Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben"
Radom, Szwarlikowska 20.

אין קעלץ.
Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben"
Kielce, Sienkiewicza 35.

אַנאָנסען פּרײַז:
איין מיל־מעטער שורה: פאָרן טעקסט 20 גר.
„ 40 „ אין „ „ „
„ 18 „ נאָכ'ן „ „

2 października 1925 roku | פאַר'ן אינהאַלט און טעקסט פון די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פעראַנטוואָרטליך. | ראַדאָם פרײַטיג י"ד תשרי תרפ"ו

OBWIESZCZENIE

Magistrat miasta Radomia niniejszym ogłasza **konkurs na postawienie parkanu wzdłuż nowej ulicy, przeprowadzonej od Starokrakowskiej do Długiej,** o następujących wymiarach: 250,0+240,0, czyli długości 490,000 metr.

Bliższych informacji udzieli reflektantom wydział Budownictwa Magistratu.

Oferty składać należy na ręce jednego z członków Prezydjum Magistratu (Prezydenta lub Viceprezydenta miasta) **do dnia 5 października 1925 roku.**

MAGISTRAT m. RADOMIA.

Towarzystwo Ubezpieczeń
ORZEŁ sp. Akc.

Dyrekcja w Warszawie Św. Krzyska № 30 **Oddział Miejski** Marszałkowska № 116 Telefony: 298-44, 190-63, 89-93

GENERALNA REPREZENTACJA na Kieleckie i Lubelskie Województwa w Kielcach Sienkiewicza № 63 Telefony 159, 159-6.

Przyjmuje ubezpieczenia od ognia, Kradzieży z włamaniem, ryzyka transportu, oraz od gradobicia.

Solidni agenci jakoteż i agentki w miejscowościach województwa Kieleckiego i Lubelskiego zająć mogą odpowiednie posady na dobrych warunkach prowizyjnych.

Oferty składać należy do **Kieleckiej Generalnej Reprezentacji** Sienkiewicza 63, piśmiennie lub osobiście w godzinach biurowych od 8—3 p. p.

העבּרעאישע קורסען!

פאַר גרופּען ווערען געעפענט דעם 13־טן ד. מ.
אײַנשרײַבען זיך קאָן מען פון 5/10 פון 4—6 נ. מ.
אין דער קאַנצעלאַריע פון די קורסען
וויטאָלדע 11.
דאָרט אינפאָרמירט מען גענוי וועגען אַלעם.
אויך ווערט געעפענט אַ קורס צו פּערפעקציאָנירען זיך, אויף וועלכען עס וועלען געלערענט ווערען צווישען אַנדערס תנ"ך, יודישע געשיכטע און פּלסתינוגראַפיע.

ל. מילמאַן

„VESTA"
Bank Wzajemnych Ubezpieczeń w Poznaniu.

Zawiadamia się Sz. Publiczności, że z dniem 1-go Września 1925 roku

Reprezentację na Okręg Kielecki

objął p. M. OBERMAN Kielce Sienkiewicza 37

który upoważnionym jest do przyjęcia wszelkiego rodzaju ubezpieczeń od ognia, kradzieży, na życie, od wypadków, i ubezpieczeń samochodowych auto-casco i odpowiedzialność cywilna.

Informacji w powyższych sprawach udziela Reprezentacja w Kielcach ul. Sienkiewicza 37.

Poszukiwani są na dobre warunki ajenci w całem Województwie Kieleckiem.

Dyrektor M. Ochwanowski (-)

אַ פריילעכען יום־טוב!

טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי" ראַדאָם

פאַראײניגטע טרופּע פון יודישען אַרטיסטען־פעראײן אין וואַרשע.

שבת דעם 3־טען אָקטאָבער ערסטער טאָג סוכות, נאָך 1 פאָרשטעלונג. אָנהויב 4 נ. מ.
ס'ווערט געשפּילט צום ערשטען מאָל די לאַנג ערוואַרטעטע היסטאָרישע אָפּערעטע מיט 20 נומערען געזאַנג אין 4 אַקטען פון לאַטיינער

אשה רעה

זונטיג דעם 4 אָקטאָבער 4 נאָך מיטאָג
צום ערשטען מאָל אין דעם סעזאָהן
ווערט געשפּילט ווערען די פריילעכע אָפּערעטקע מיט נײַע גערוגענע נײַע קופּלעטען נײַע טענץ
אין 4 אַקטען פון גאָרדין

חנקעלע כל־בו'ניק

זונטיג דעם 4 אָקטאָבער אָנהויב 8.15
ווערט געשפּילט צום 2־טען מאָהל די אויסגעצייכנטע פּאָלגרייכע אָפּערעטע אין 4 אַקטען פון טאָמאַשעווסקי.

די יודישע קרוין.

פּ ר ע מ י ע ר ע ! צום ערשטען מאָל!
מאָנטיג דעם 5 אָקטאָבער 8,15 אָוונד ווערט געשפּילט די וועלט באַרימטע פּיעסע
אין 5 אַקטען פון קאַרל גוצקאָוו

אוריאל אקאסטא

דינסטאָג דעם 6־טען אָקטאָבער אויפ'ן פערלאַנג פון פּובליקום ווערט געשפּילט די באַליבטע פריילעכע קאָמישע אָפּערעטקע אין 3 אַקטען מיט אַ בילד פון ה. שאָר

די רומענישע חתונה

אַכטונג: צו יעדען בילעט ווערט צוגעגעבען דאָס באַליבטע ליד „קינדער יאָהרען".

מיטוואָך דעם 7־טען אָקטאָבער אַ פײַערליכען אַרטיסטען טאָג לטובת דעם יודישען אַרטיסטען פעראײן אין פּוילען. ס'ווערט געגעבען אַ גרויסע גראַנדיעזע פאָרשטעלונג ס'ווערט געשפּילט ווערען צום ערסטען מאָהל פון דער טרופּע די בעהאַוסטע קאָמעדיע אין 3 אַקטען מיט אַ פּראָלאָג פון ל. אַ ש.

מאָטקע גנב

צום שלוס אַ מוזיקאַלישען דיווערטיסמענט פון די נײַסטע קופּלעטען, דועטען, מאָנאָלאָגען, דעקלאַמאַציעס, פערשידענע פּאָפּורי א לעבעדיגע קינאָמאַטאָגראַף.

בילעטען צו בעקומען אין די טעג פון די פאָרשטעלונגען אין קאַסע פון טעאַטער.

געשעפטס־פיהרער: לייכטער — סופלער: לאַקס

פאַר וואָס אינטערעסירט נישט די גמינע דער גורל פון די יודישע גימנאַזיעס?

די יודישע גימנאַזיעס שטעהען אין סכנה, און ס׳איז גאַנץ מעגליך, אז אין א שיינעם, העלען פריהמאָרגען זאָלען זיי אויסהויכען זייער נשמה און זיך פערגעליסען לעולם ועד. די יודישע געזעלשאַפט איז גלייכגילטיג און די יודישע גמינע האָט וויכטיגערע ענינים צו בעזאָרגען...

וואס וועט אָבער פאַרט זיין?

מיט דער דאָזיגער פראַגע מיינען מיר ווידער צוטרעפען דעם אדרעס פון דער יודישער גמינע, וועלכע אַרבייט אויס ביודזשעטען און נעמט שטייערען פון דער יודישער בעפעלקערונג. מיר האָבען דעריבער די פולסטע רעכט צו שטעלען די גמינע די דערמאָנטע פראַגע, ווייל נישט קיינער ווי זי, האָט די מעגליכקייט צו פערבעסערען דעם קריטישען מצב אין די יודישע גימנאַזיעס, צו דער יודישער בעפעלקערונג קען מען קיין גרויסע פרעטענזיעס נישט האָבען. וואס קען זי טוהן? דער הערשענדער קריזיס אויף דער יודישער גאַס, האָט שוין כמעט יעדען דעם מארך פון די ביינער אויסגעזויגען, וועלכער יוד איז נישט פעריאגט און פערזאָרגט אין זיינע דאגות? הונדערטער עלטערען וואָלטען געגעבען זייערע קינדער אָבגעדונגען אין גימנאַזיע, וואס זאָלען זיי אָבער טוהן, אז זיי זענען נישט ביכולת? דאס הארץ בלוטיגט זיי געווג, וואס קענען זיי אָבער מאַכען? אויך אַלע פערזאַמלונגען ווערט אַלץ גערעדט, אז מען זאָל אין די גימנאַזיעס שיקען וואס א גרעסערע צאָהל קינדער, כדי ס׳זאָלען אַזוי נאָך זיך פערגרעסערען די איינקונפטען. פון וואַן זאָל מען נעמען די קינדער?—פון די עלטערען, וואָס קענען בשום אופן נישט צאָהלען קיין פינפציגער זלאָטעס א חודש. שכר-למוד?

אויך דער צווייטער פראָיעקט, וואָס איז אַזוי פּאָפּולער אויף יעדער פערזאַמלונג, אז מען זאָל אַרויסנעמען די קינדער פון די אַנדערע שולען און זיי אַריינגעבען אין די יודישע גימנאַזיעס איז ווייט נישט אייספיהרבאַר, ווייל ס׳זענען פאַרהאַן ווייניג בעלנים צווישען די יעניגע עלטערען אויף אַזאַ אידעאַלען שריט. נישט יעדען גליסט זיך אַרויסצונעמען זיין קינד פון אַ שולע וואָס עס לערענט שוין אַ לענגערע צייט און עס אַריינגעבען אין אַזאַ שולע, וואָס געפינט זיך בחזקת סכנה און ברויכט ערשט ערוועהבען אין משך פון א געוויסע צייט די פערלוירענע רעכט. ביי אַ גרויסען טהייל פון יענע עלטערען בעקומט דאָס אַ אויסזעהן פון עקספערעמענטען-מאַכעריי אויפ׳ן חשבון פון זייערע קינדער, וועלכע זיי האַלטען זיך טאַקי אָב אַרויסצונעמען פון די נישט-יודישע שולען.

כדי אַזעלכע ספיקות צו בעזייטיגען, בלייבט נישט מעהר ווי דער איינציגער מיטעל, אַז די גמינע זאָל זיין די ערוב׳טע און גאַראַנטירען פאַר דער עקזיסטענץ פון די יודישע גימנאַזיעס. די יודישע גמינע האָט מעגליכקייטען דערצו. זי האָט אַ ביודזשעט און מאַהנט געלד ביי דער יודישער בעפעלקערונג, וועלכע גיעט נאָר בתנאי, אַז זי זאָל פאַר איהר געלד האָבען געגענזייטיגע נוצען. נישט קיין אַנדערער, נאָר די גמינע מוז פערשאַפען דעם נעזיכערטען צוטרוי פאַר די יודישע גימנאַזיעס, אַפילו ווען דאָס זאָל איהר קאָסטען אַ בעדייטענדען טייל פון שול-ביודזשעט. מיר גלויבען, אַז מיט דער צייט וואָלט די גמינע גאָרנישט געקאָסט. זי ברויך נאָר געבען דאָס צוטרוי-וועקסיל, ווייל אַזוי אָרים וועלען די עלטערען, וואָס האָבען קינדער אין פרעמדע שולען, נישט קוקען מיט פערדאַכט און אונצוטרוי אויף דער עקזיסטענץ - דויערהאַפטיגקייט פון די גימנאַזיעס און זיי וועלען טאַקי זייערע קינדער יאָ שיקען אין די יודישע גימנאַזיעס, און במילא וועט דער איינקונפט פון שכר למוד זיין אַ גרעסערער און ס׳איז גאַנץ מעגליך, אַז ס׳זאָל צו קיין דעפיציטען גאָר אינגאַנצען נישט קומען.

די גמינע מיז דעם פרוב מאַכען, זאָל איהר אַפילו קאָסטען מעהר ווי אַ דריטעל פון שול - ביודזשעט איז זי מחויב דעם עקספערימענט צו מאַכען אויב נישט, הייסט עס, אַז ס׳איז איהר ניחא דער אונטערגאַנג פון די יודישע גימנאַזיעס, וואָס זענען מיט אַזוי פיל מיה און מסורת נפש אויפגעבויט געוואָרען.

זאָל די גמינע זיך צט נישט האַלטען פאַר גרינג. זאָלען די הערדען דאָזאָרעס נישט פערגעסען, אַז אין פאַל ווען ס׳וועט קומען דער נעילה-מאָמענט פון די גימנאַזיעס (הלואי זאָל עס נישט געשעהן) וועלען זיי שטעהען פאַר׳ן געזעלשאַפטליכען משפט און אָנגעבען אַ דין וחשבון פאַר׳ן דאָזיגען אונפערצייהליכען אַקט.

זאָל זיך די גמינע דאָס נעמען גוט אין זכרון אַריין!

ב. צוויג

פּאַריז — די פרויענשטאַט.

(פון אונזער קאָרעספּאָנדענט).

„די פּאַריזערין"...

„פּאַריז" — דאָס איז דער מדור פון דער לילית, פון דער מאַיאַ, פון פערפיהרערישען און פערבלענדערישען און מאָדערנעם לעבען. קומט אַן׳אויסלענדער קיין פּאַריז: צעפינקלען זיך איהם די אויגען, צעבלענדען זיך איהם די מחשבות, צעשפּילען זיך די געבליטען אין אַ ל ע ר ה אַ נ ד רעגענבויגענפאַרבען, און דאָס האַרץ ציהט זיך נאָך די אַלערליי ניגונים... פּאַריז איז פאַר׳ן „אויסלענדער", פאַר׳ן דורכרייזענדיגען, פאַר׳ן טוריסט—דאָס גן-עדן פון אייראָפּעאישען גהינום!

און אין צענטער פון דעם בלענדענדיגען פּאַריז זעהט תמיד דער „אויסלענדער" די פּאַריזער פרוי — די „פּאַריזערין"!

זעלטען זעהט ער איהר אין איהר היים אין איהרע געלייבטע צימערן, ביי איהרע אַרבייטען. נאָך זעלטענער — ביי איהר פערשוואַרצט ווערען פאַר חיונה. ער זעהט איהר מ׳רוב אין „קאַפע", אין „טאַנץ-זאַל", אין די לאָקאַלען פון „מאָנמאַרטר"; אין אַ „מולין-רוזש", אין אַ פאָלי-בערזשי, אין „אָפּערע", אין די טעאַטערן, אין קינאָס, און אַ זונטאָג אויף די „בולוואַרען"...

דער „אויסלענדער" זעהט די פּאַריזער פרוי אַלס שפּיעלערין, אַלס פלירטערין, אַלס טענצערין, אַלס גראַציע.

אַ „אויסלענדער", וואָס האָט פערבראַכט אין פּאַריז אַ וואָך, צוויי, אַז אַ חודש, ווייסט צו דערצעהלען פון דער לילית-שטאָדט, פון דער מאַיאַ-שטאָדט: נסים ונפלאות!

און וואָס האָט דער „אויסלענדער" נישט געזעהן?

אין פּאַריז קענט איהר געפינען פּראָווינצן, וואָס האָבען אָבגעלעבט זייערע יאָהרען און אין דעם „פּאַנטעאָן" נישט געווען, נאַפּאָלעאָן׳ס קבר נישט געזעהן די „אָפּערע" נישט בעזוכט. פון דער „דזשאָקאָנדאַ" און דער „ווענוס פון מילאָס" נישט געהערט. דער „אויסלענדער" אָבער, דער פרעמדער, האָט דאָס אַלץ געזעהן. פּאַריזער האָט ער בלויז איין זאַך: דאָס פאָלק... דעם פּאַריזער מאַן, די פּאַריזער פרוי ביי דער אַרבייט!...

דעריבער דערצעהלט מען זיך אָן פון אויבען-אויפיגען פּאַריז וואונדער איבער וואונדער און ווייניג, זעהר ווייניג דערצעהלט מען וועגען דעם, וואָס דעם טאַנצענדיגען, וויצעלדיגען, פרעהליכען, גראַציעזען פאָלק קאָסטען אָט אָט די מעלות זיינע: וועלכע ביטערנישען די „פּאַריזערין" וויל מיט איהר זיסען שמייכעל פערדעקען, וועלכע האָראָוואַניעס און מידקייטען אַ פּאַריזער מיידעל וויל פון דער אַרבייט פאַרטאַנצען אין אַ „טאַנץ-זאַל".

וויפיל טעג אַרבייט בעצאָהלט זי פאַר אַ פושקעלע פודער, וואָכען-אַרבייט פאַר אַ פאָר לייב-קאָלירטע זיידענע זאָקן וואָס פערבלאַנקען די „בולוואַרען"... און וואָס פאַר׳ע זאָרגען ס׳בעהאַלטען זיך אין די ווינקעלעך פון די שוואַרץ-געפאַרבטע ברעמען, פון די רויט-געשמירטע ליפען...

אין ס׳וועט פאַר אַ יודיש מיידעל געגוג זיין צו וויסען, אַז לויט דער לעצטער סטאַטיסטיק מאַכט אויס אין פראַנקרייך כמעט 4 מיידלעך אויף איין בחור, כדי צו פערשטעהן פון וואַנען ס׳נעמען זיך די אייביגע שמייכלען, די אייביגע גרייטקייט צום טאַנץ מיט׳ן בחור, דאָס צונצלאָזענקייט, די ווייניג איבערקלייבערישקייט פון דער פּאַריזער פאָלקס-מיידעל, דאָס שפּאַצירען מיט יעדען, בפרט מיט׳ן „אויסלענדער",

אָבער צי איז טאַקי דאָס לעבען פון דער פּאַריזערין ווי הכלל פון דער פראַנצויזישער פרוי אַן׳איבעריגער טאַנץ?

מען פלעגט אַמאָל מהרהר זיין אויף

בסוכות תשבו.

(געדאנקען צום הײנטיגען יום-טוב).

אין סוכות זאלט איהר זיצען זיעבען טאג כדי אייערע שפעטערע דורות זאלען וויסען, אז אין סוכות האבען זיך בעזעצט די בני ישראל ווען זיי זענען געגאנגען פון מצרים.

אזוי אפט ווי איך קום צו דעם פסוק בין איך מקנא דעם דור המדבר אויף וועלכען עס איז מיט רעכט געזאגט געווארען, אז ער איז געווען א דור דעה. אלץ וואס מיט זיי איז געשעהן איז געווארען פעראייביגט לדורות און ווי אומגליקליך זענען מיר, וואס אלץ וואס מיט אונז קומט פאר, ווערט פערגעסען, אז אפילו אינזערע קינדער וועלען שוין דערפון נישט וויסען!

יודען זענען געזעסען אין סוכות און זיצען נאך עד היום. יא, זיי זענען גליקליך אויב מען לאזט זיי זיצען אין סוכות. געהט קיין רומעניען, קיין דאנציג, געהט אין די אלע פארטען אזוי ווייט און ברייט ווי די וועלט איז, און איהר וועט טרעפען טויזענטער, צעהנדליגע טויזענדער יודען, וואס דאנקען דעם בורא, אויב מען לאזט זיי נור אריין אין א סוכה.

און צו וואס געהן ווייט זוכען? אין יעדער שטאדט טרעפען מיר די יודען, וואס האבען נישט קיין דאך איבער׳ן קאפ, וואס וואלגערען זיך אין די גאסען. וויסען נישט היינט וואו זיי וועלען מארגען נעכטיגען, מענשען וואס וואלטען געווען גליקליך, מען זאל זיי אריינלאזען אין א סוכה אונטער א ווארימען, ליכטיגען הימעל ווי עס האבען געהאט די אבות.

אין יעדען דור מוז דער מענש זיך פיהלען, ווי ווען ער וואלט ארויס פון מצרים—איז געזאגט געווארען ביי א צווייטער געלעגענהייט, און מיר פיהלען עס טאקי זעהר גוט. מיר בלאנדזשען נאך היינט אין א מדבר, קיין שלאנגען און עגדישען פעהלען אויך נישט. אבער דער פיהרער, דער גרויסער רועה נאמן איז נישטא. קליינע מנהיגים מיט קליינע השגות רייסען אויף אונז, וועלכע ווייסען אליין נישט דעם וועג, וואס זעהען נישט פון וויטען דאס געבענשטע לאנד; מנהיגים וואס ווייסען בכלל נישט וואס עס הייסט מלמד זכות זיין.—

און דארום ווען איך לייען דעם פסוק „בסוכות תשבו" בין איך מקנא אט יענעם דור המדבר, וואס האט יעדען טריט איינגעקריצט אין דער געשיכטע און פיהלט ווי קליין, ווי עלענד מיר זענען אין אונזער מדבר, מיט אונזערע ליידען און ענויים פון וועלכע עס וועט אפילו קיין זכר נישט בלייבען און אונזערע קינדער וועלען אפילו דערפון נישט וויסען.

ש. סטופניצקי.

יודישע פרויען: זיי האבען ליב זיך צו פוצען, זיי האבען ליב א סך ציהרונג, זייד און סאמעט. מיר אבער האבען געוואוסט, וועלכע ליידען און פיינען די יודישע פרוי פלעגט פערבארגען אונטער איהרע ציהרונגען, זיידענס און אטלעס׳ן. נאך קלינגען אין אונזערע אויערען די ביטערע פראגען פון דיכטער:

—אישה עבריה מי יודע חייך?

און פון אונזער זייט, פון דער זייט פון די יודישע שרייבער וואלט זיין א זינד נישט מכבד צו זיין, ווען מיר זאלען וועלען אויפהאפען אין פאריז בלויז דאס קוריאזע, בלויז די סענסאציע, בלויז דאס נייעס וועגען יענער פרוי וואס ווארט אב דעם מאן אונטערן סיר מיט אנ׳אנגעלאדענעם רעוואלווער אין האנד...

יא א מערקווירדיג פאלק זענען אט די פרעהליכע פראנצויזען. בפרט די פאריזערינען, צום מערקווירדיגסטען איז אבער נישט אזוי איהר יום-טוב ווי איהר חול, אינטערעסאנטער פון איהרע חנ׳ען און איהרע טענץ זענען פאר אונז, יודען פון איבערגאנגס-פעריאד, איהר ארבייט. איהרע ארבייטס-בעדינגונגען און ארבייטס-בעדינגונגען און ארבייטס-פסיכאלאגיע איז זעהר ענליך צו אונזערע. און פונקט ווי מען זעהט אין אונז תמיד דעם „סוחר", „הענדלער", „שאכער", „בורזשוי" און מיזן פערזעהט די התמדה בלויז אין א פראנקרייך, אין א ניו-יארק, אין א „שוויטענג־סיסטעם", אזוי פערזעהט מען די „פאריזערין" ביי דער ארבייט - מען רעדט וועגען איהר „כל-בו" אבער נישט דאס וויכטיגסטע: ווי אזוי די פאריזערין" ארבייט!...

פאריז. ל—ער

ה. ל. קרוי

סכות-געדאנקען.

ווען בייזע ווינטען האבען איבערגענומען די ממשלה און רייסען אונ׳ברחמנות׳דיג דעכער און לעדען, ווען שוואכענקע בוימעלעך, אפטמאל אויך אלטע שטארקע בוימער ווערען ארויסגעריסען מיט די ווארצלען. אין סאמע הערבסט, זיצען מיר אין סוכה, א הילצערן הייזעל גדעקט מיט א ביסעל גרינס.

זיצט א פאלק אין סוכה, א וואנדער פאלק, א פאלק וואס שרעקט זיך נישט פאר קיין שום ווינט, ווי אכזריות׳דיג ער זאל נישט זיין.

טרייבען קאן אונז דער ווינד, יאגען אהן א תכלית, אבער מיר בלייבען, אונזער שורש, אונזער יניקה בלייבט, ווייל אין אונז גופא איז אונזער שורש.

מיר האבען איהם אין קיין שום ערד נישט איינגעפלאנצט און ער קאן דעריבער נישט אויסגעפליקט ווערען.

א סוכה׳לע שטעלען מיר אויף, א פלאקען קלאפען מיר אריין, איז דער ווינד נישט שרעקליך, ברעכט ער בלויז די שויבען.

פערלעשט ער דאס ליכט...רייבען זיך חזרים אן די ווענד..., בלייבען מיר, צינדען מיר ווידער דאס פערלאשענע ליכט, פערשטאפען מיר די לעכער און מיר בלייבען.

ווילען די ווינדטען ארויפווארפען די סוכה אויף אונז און זאגען: פה תהא קבורתכם, וויל מען אונז אומברענגען, פערלאזען מיר אונזער סוכה און געהן זוכען אנ׳אנדער ארט אויף א ביידעל.

וואנדערן מיר אזוי טויזענטער יאהרען אין אונענדליכקייטען, און אין וועג בויען מיר פיראמידען, פאלאצן פאר אנדערע... פאר אונז איז גענוג א סוכה׳לע...

און ווער ווייסט, אפשר ווען מיר וואלטען פאר אונז אויפגעשטעלט אזעלכע מאסיווע, שטיינערנע אייביגע בנינים, וואלט אונזער גורל געווען דער אייגענער, ווי דער גורל פון דעם פיראמידען פאלק, וואלטען מיר שוין געהערט צו דער געשיכטע.

ווילען מיר נישט זיין קיין מאטעריאל פאר היסטאריקער. ווילטן מיר שמידען דעם עתיד, שטעלן מיר נאר א סוכה׳לע א הילצערן לייכט בנינ׳דעל, וואס קאן צונומען ווערען יעדע ווײלע, האלטען מיר אונזערע הייליגקייטען אין אנ׳ארון וועלכען מ׳קאן מיטנעמען וואוהין דער גורל פיהרט.

איז אינזער געבעט, נישט אויפצושטעלען די חרוב-געווארענע פאלאצען, נאר דאס איינגעפאלענע סוכה׳לע. מיר ווילען אנ׳אייגענע סוכה, אן וועלכער חזרים זאלען זיך נישט קענען רייבען, א פעסטע און שטארקע סוכה, אבער מיר פערבונדען נישט אונזער גורל מיט דער סוכה, מיר ווארצלען זי נישט איין.

קומט א שטורעם און ווארפט איין די סוכה, וויינען מיר, קלאגען מיר, אבער מיר זענען נישט פערצווייפעלט, מען קאן אויפשטעלען א צווייטע סוכה א וואנדער פאלק זענען מיר, הערבסט-קינדער זענען מיר, איז די סוכה אונזער סימבאל. איז אחדות אונזער קראפט.

האלטען מיר זיך צוזאמען, די פיינסטע, די איידעלסטע, מיט די שפל׳ע, בעליידיגטע, דער אתרוג מיט די ערבה... איז אייביג אונזער קראפט, ווי אייביג עס איז דער הערבסט.

קאן אונז קיין ווינד נישט אומברענגען. די סוכה קאן־ער צוברעכען אבער מיר בלייבען. עס בלייבט אונזער סימבאל, די סוכה.

סכת-שלם.

(קלײנער פעליעטאן)

מיט יאהרען צוריק ווען איהר זענט געקומען אין א קליין שטעדטעל, וואו ס׳האט זיך צ"ב געפינען צוויי הונדערט יודישע פאמיליעס האט איהר געקענט טרעפען צוואנציג, העכסטענס פינף און צוואנציג שיינע אויסגעצירטע סוכות אין יעדע סוכה זענען געזעסען אכט אדער צעהן פערזאן, א שכן מיט א שכן, א טאטע מיט א זוהן, דער שווער מיט׳ן איידעם, דער איידעם מיט׳ן שוואגער, ממילא איז שוין די סוכה געווען „א סכת שלום" ווייל יעדער האט געארבייט, יעדער האט געברענגט עפיס נויטיגעס, יעדער איינער האט געהאלפען לשם מצוה ווי די פרויען האבען בעפוצט און בעצירט מיט די שענסטע שטיב זאכען — און די סוכה איז געווארען שיין און הערליך בעפוצט און אויך פעפט געבויערס צוזאמען זענען זיך געזעסען אט די אלע שכנים אין די סוכה — געכאפט א שמועסעל פון די עשרת השבטים פון

די אושפּיזין—און אַ צופרידענקייט איז געלעגצן אויסגעגאָסען אויף זייערע פנים'ער, דאָס התקרבות האָט זיך כאָטש אָט צווישען די פיער וועגטלעך געפונען.

און היינט? היינט זעהען מיר, אַז די געפעהרליכע קרענק פון שנאת חנם פערשפּרייט זיך וואָס אַמאָל מעהר. איהר קאָנט זי טאַקע באַלד דערקענען ביים ערשטען בליק, וואָס איהר וועט וואַרפען אין דעם קליינעם יודישען שטעדטל. איהר וועט שוין היינט נישט טרעפען די לאַנגסטיגע צוואַנציג אָדער פינף און צוואַנציג פעסט-געבויטע סוכות מיט זייער שעהנעם אינערליכען אויסזעהן.

די „שנאת חנם" האָט זיך פערמעהרט אויף דער יודישער גאַס און מיט איהר אויך די צאָהל פון די יודישע סוכות.

אין אַזאַ שטעדטעל קענט איהר שוין טרעפען הונדערט און פופציג אָדער אפשר גאַנצע צוויי הונדערט „סוכות", דער טאַטע האָט זיך זיין בעזונדערע סוכה, דער זוהן האָט זיך זיין בעזונדערע סוכה. איהר וועט היינט טרעפען צוויי שכנים אונטער איין דאַך מיט צוויי בעזונדערע סוכות, „כי לא יכלתי לשבת יחדיו"...

יעדער פאַמיליע מוז זיך בעזונדער מיט איהרע פיער וועגטלעך אַרומצוימען, משטיינס געזאָגט, וואָס פאַר אַ פנים האבען זיי אָט צו היינטיגע סוכות, נישטאָ מעהר דער אַמאָליגער גלאַנץ.

צוזאַמענגעשטעלט פון פיער דרענגער, די ווענט מיט פיער פלאַכטעס אַרומגענומען, דאָס קלענסטע ווינטעל בעהערשט זיי, ווייל ס'איז דאָך פאָרט נאָר אַ בנין פון אַ יחיד!...

אַזוי זעהט היינט אויס דאָס אחדות אויף דער יודישער גאס בכלל און אין דער יודישער משפחה בפרט, דעריבער דאַרפען מיר טאקי דאָס היינטיגע יאָהר זאָגען מיט גרויס כונה „הפורש סכת שלום עלינו"!...

א. ג—ץ.

שוידערליכער גרוס פון די ראדאמער עמיגראנטען אין ארגענטינא.

ווי בעוואוסט, איז פון ראַדאָם ערשט נישט לאַנג אָבגעפאָהרען קיין אַרגענטינא אַ גרופּע יונגעלייט מיט זייערע פאַמיליעס, מיט'ן צוועק צו בעזעצען זיך אין די דאָרטיגע קאָלאָניעס פון דער געזעלשאַפט יק"א.

צווישען דער דערמאָנטער גרופּע איז אויך אָבגעפאָהרען דער ה' יצחק פרידמאַן, וועמענס בריעף מיר גיבען דאָ איבער וואָרט ביי וואָרט.

בוענאָס איירעס 5/8 1925.

זעהר ג. ה' רעדאַקטאָר.

עס וואונדערט מיך זעהר, וואָס איהר האָט נישט אָבגעדרוקט אין אייער וו. צייטונג מיין ווארנונג'ס-בריעף, וואָס איך האָב גלייך ביי מיין אַנקומען געשריבען צו די איבריגע ראַדאָמער עמיגראַנטען, מעגליך, אַז איהר האָט עס יאָ געדרוקט אָבּער לײדער האָבען זיי עס נישט געהאָרכט, איך בעט אַלזאָ נאָך אַמאָהל אָבצודרוקען פאָלגענדעס:

דעם 4/7 זענען מיר אָנגעקומען קיין בוענאָס-איירעס, שוין אויפ'ן וועג האָבען מיר געשפּירט די צרות פון דער „יק"א", וועלכע האָט אונז געשיקט דורך אַ פראַנצויזישע שיף, וואָס בעהאַנדעלט איהרע פּאַסאַזשירען ווי די בהמות. אָנקומענדיג האָבען מיר זיך געווענדעט צו דער היגער דירעקציע פון דער „יק"א", וועלכע האָט אונז גלייך בעפוילען זיך צו צוגרייטען ווייטער צו פאָהרען. אויף אונזער פראַגע וואוהין? האָט מען אין תחילת נישט געוואָלט ענטפערן נאר נאָך גרויסע מיה האָבּן זיי אונז ענטדעקט דעם סוד, אַז מען שיקט אונז אין די קאָלאָניעס „מאָנטעפיארע". וואָס די דאָזיגע קאָלאָניעס בעדייטען האָט אייך שוין גענוג געשריבען דער ה' נאָמבערג, און גלויבט, אַז ער האָט נישט געזאָגט קיין ליגען. מיר האָבען פּראָטעסטירט, אָבּער עס האָט אונז נישט געהאָלפען. די היגע עמיגראַנטען-שוץ האָט אונז אויך געוואָרענט, אַז מיר זאָלען אין די מאָנטעפיארע-קאָלאָניעס נישט פאָהרען, און נישט קוקענדיג אויף די אַלע וואָרענישען, זענען עטליכע פון אונזער גרופּע דאָך אַהין געפאָהרען. פון איינעם אַ ראַדאָמער קאָלאָניסט, אַ געוויסער ישראל שפּעק, וועלכער איז אַהינגעפאָהרען, האָב איך ערהאַלטען פאָלגענדען בריעף:

„ליבער פריינד!

ענטשולדיגט, וואס כ'האב אייך ביז היינט נישט געשריבען, ליידער האב איך נישט פערמאגט קיין 5 סענט (10 גראשען) אויף א פאסט-מארקע. איך קען אייך שרייבען, אז איך האב בעקומען אנשטאַט 25 העקטאר, 45 מאָרגעם, ד. ה. 75 העקטאָר ערד, אבער די ערד איז אַזוי שלעכט, אז זי קען קיינמאָל נישט זיין פּראָדוקטיוו-פעהיג. מיר האָבען בעקומען צו 4 קיה, וועלכע גיבען אונז (אז מען בינדט זיי מיט קייטען) קוים 2 גלעזער מילך א טאג. מיר האבען אויך בעקומען א וואהנונג, וועלכע איז געוועזען שוין גרייט פון די פריהער אנטלאפענע קאָלאניסטען. שלאפען שלאָפט מען אויף דער גאלער ערד, ווייל דאס בעטגעוואנד האבען מיר שוין פערקויפט אויף עסען, און ווען עס איז צו אונז אראבגעקומען דער פערוואַלטער פון „יק"א" און מיר האָבען זיך געווענדעט צו איהם אז מיר שטארבען פאר הונגער, האט ער אונז געענטפערט — עס האט קיינער נאך אייך נישט געשיקט—

אויך האָבען מיר לעצטענס א גאסט בעקומען דעם היישעריק, דערבארעמט זיך ליבער פריינד, און מהוט עפעס פאָר מיר, אַז מיר זאָלען נאך קענען לעבעדיג צוריקקומען און זעהט פאָר אונז מיטלען, אַז מיר זאָלען קענען קומען נאָך אַרגענטינאַ".

ישראל שפעק.

נאטיצען.

די „סלאוואַ" איז נישט מסכים...

צווישען די צעהנדליגער בעאַמטע און בעאַמטינס האָט דער מאַגיסטראַט ענדליך בעוויליגט אָנצונעמען 2 יודישע מיידלעך (מסתמא נאָך גרויסע אינטערווענצען און השתדלות'ען) אויף פּאָסטענס אין דער אָבטיילונג, וואו עס ווערען בעאַרבייט די שטייער-אָבצאָהלונגען פון דירות.

די לעזער פון דער „סלאָוואָ ראַדאָמסקאַ" קענען אַזאַ עולה נישט פערשווייגען און איינער פון זיי ווענדעט זיך אין רעדאַקציע פון דער „סלאָוואַ" מיט אַ הייסען, פּאַטריאָטישען בריעף, דורך וועלכען עס ווערט דערלאַנגט אַ גאַנצע לעקציע מוסר די פערשטעהער פון דער מאַגיסטראַט-פערוואַלטונג. באשר זיי פאַלען אויס אָנצונעמען 2 זשידוווקעס, אין דער צייט ווען אויף זייערע ערטער זענען פאַראַן בעלנים פון דער קריסטליכער אינטעליגענץ. דער שרייבער פון בריעף זעהט דערין איין, אַז „דער מאַגיסטראַט שטעהט נישט אויפ'ן מלוכה'שען שטאַנדפונקט און אַז ער בעשאַפט זאַכען, וועלכע רעגען אויף יעדען איינעם".

צוויי יודישע בעאַמטע צווישען צעהנדליגער נישט-יודישע—און וואס פאַר אַנ'אַליארם מען הויבט אויף.

דעם פאַטריאָטישען בריעף-שרייבער פון „סלאָוואַ" געהט ווייניג אָן וויפיעל פּראָצענט יודיש געלד עס פליסט איין אין קאָסע פון מאַגיסטראַט. איהם איז אויך א קנאָפע נפקא מינה, וואָס דער אַמט פון דירה-שטייער ביים מאַגיסטראַט — טאַקי דאָרט וואו עס זענען אָנגעשטעלט די צוויי יודישע מיידלעך — קאַסירט איין מעהר ווי 50 % פון זיינע שטייערען פון די יודישע איינוואָהנער.

גערעכט איז די „סלאוואַ" מיט איהרע געטרייע לעזער. — יאָ. אַז אויף 60 % פון שטייער-געלדער, וואס פליסען איין פון יודישע קעשענעס זענען נאר צייטווייליג בעשעפטיגט צוויי יודישע בעאַמטע — א פערהעלטענסמעסיג נישטיגער פּראצענט איג'ם בעאמטען-פערסאנאל – מעג די „סלאוואַ" שטראַפען דעם מאגיסטראַט פאר דער „אונערהערטער עולה"

עמיגער.

צאָהן-דאָקטאָרין
ה. ראקאטש
האָט זיך איבערגעצויגען אויף שעראָקאַ 7.
און נעמט ווידער אָן קראנקע.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

צום בלומעל פאר די אָרי־מע תלמידים פון די יודישע גימנאַזיעס „חובבי דעת”

דעם ערשטען טאָג חול המועד וועט פאָרקומען אַ בלימעל-פערקויף לטובת די אָרימע שילער פון די יודישע גימ־נאַזיעס „חובבי דעת”. אויפווייזען די נויטיגקייט צו אונטערשטיצען דעם הכסטען ציעל פון אַ פאָלק וואָס וויל לעבען—הייסט אויפצווייזען, אַז די לופט איז נויטיג דעם מענשען צו אָטע־מען... וויבאַלד די מאַכט פון יעדען פאָלק שטיצט זיך אויף זיין אינטעלי־גענץ, וויבאַלד למשל אונזערע מיטביר־גער די פאָליאַקען האָבען נאָך אין די צייטען פון זייער פערשקלאַפונג פו־נאַנדערגעשפרייט אַ „מאַציערז שקאָלני” וואָס איהר ציעל איז צו אונטערשטי־צען די שול-יוגענד, אל אחת כמה וכמה ליגט דער הייליגער הוב אויף אונז יודען אין די גלות לענדער, אויף אונז עם הספר!

אונזערע חכמים זאָגען, „כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון” און אַ שפריכ־וואָרט איז פאַרהאַנען: „ווען יעדער אָפּפערט אַ פּאָדעם, דאַן האָט דער נאַ־קעטער אַ העמד” צי וועט די ראַדאָמער יודישע בעפעלקערונג בלייבען גלייכ־גילטיג פאַר אַזאַ הויכען אידעאַל, ווי צו שטיצען אָרימע וויסענבעגעריגע תלמידים, וועגען וועלכע מ'האָט אונז געוואָרענט: הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה! געוויס נישט. אין דעם אונ־רחמנות'דיגען קאַמף פאַר דער עקזיס־טענץ און אַלטעגליכען ברויט מוזען מיר אַנשטרענגען אַלע כחות, כדי צו געבען דעם צוקונפטיגען דור אַ געוועהר אין די האַנד צום לעבענסקאַמף—און דאָס פלי זיין איז די וויסענשאַפט, דאָס מינימום בילדונג וואָס אַ פאָלק מוז האָבען, כדי זיך צו ראַטעווען פון אַ אונפערמיידליכען עקאָנאָמישען און גייסטיגען אונטערגאַנג. געוויס קענען די ברייטע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג אין דער היינטיגער שווע־רער צייט נישט שפענדען קיין גרעסע־רע נדבות, אָבער קיינער טאָר זיך נישט בעפרייען פון דעם דאָזיגען היי־ליגען פליכט. דאָס וועלען בודאי פער־שטעהן אונזערע ברידער און שוועסטער דעם ערשטען טאָג חול המועד און ווע־לען געוויס מיט חשק אונטערשטיצען דאָס בלומעל פאַר די אָרימע שילער פון די יודישע גימנאזיעס: אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכון את לבו!

פ. מ.

אומזאַץ־שטייער פאַר דער ערשטער העלפט פון 1925

דאַרף איינגעצאָהלט ווערען ביז'ן 15־טען אָקטאָבער.

דער היגער פינאַנץ-אמט שיקט יעצט פונאַנדער די אויפפאָדערונג'ס צעטלען (נאַקאַז פלאַטניטשי) צו צאָהלען אומ־זאַץ־שטייער פאַר דער ערשטער העלפט פון יאָהר 1925.

אַפעלאַציעס, אָדער רעקורסען, דאַר־פען אָבגעגעבען ווערען אין משך פון 14 טעג נאָכ'ן ערהאַלטען דעם צאָה־לונג'ס-צעטעל.

ביז'ן 15-טען אָקטאָבער דאַרף מען איינצאָהלען דעם שטייער. נאָך דעם דאָזיגען טערמין וועלען גענומען ווערן שטראָף אין דער גרויס פון 4 פראָצ. מאָנאַטליך און אויך עקזעקוציע—קאָסטען.

יום—כפור אין ראַדאָם.

דער היי־יעהריגער ערב יום—כפור האָט זיך, ווי אַלע יאָהר שטאַרק אָנ־געזעהן.

פון דער פריה אָן האָבען קורסירט אַ גרויסע צאַהל פיהרלען צום בית—עולם.

אויפ'ן בית—עולם זענען געקימען הונדערטער מענשען אויף קבר אבות.

צווישען די פערשידענע קערות, וואָס זענען אָוועקגעשטעלט געוואָרען אויף אַ ספעציעלען טיש ביים סאָמע אַריינגאַנג, זענען אויך געווען 2 קערות פאַר די חזנים פון שוהל און בית-מדרש.

טאָקי זעהר אַ בכבוד'דיגע פרנסה פאַר די אָנגעשטעלטע פון דער קהלה, נישטאָ וואָס צורעדען...

צו כל נדרי קאָליע געוואָרען די עלעקטריע.

אַזוי אין דער ווייבערישער שוהל ווי אויך אין ווייבערישען בית—מדרש, איז צו כל נדרי קאָליע געוואָרען די עלעקטריע און מ'האָט דעריבער גע־מוזט דאָרט דאַווענען ביי ליכט. צומאָר־געצנס האָט מען אין דער עלעקטראָווניע וועגען דעם מודיע געווען און נישט קוקענדיג דערויף, האָבען די פרויען ביי נעילה ווידער געמוזט דאַווענען אין דער פינסטער און ערשט נאָכדעם ווען מ'האָט שוין נעהאַט אָבגעדאַווענט מעריב און די ווייבערישע שוהלען זע־נען געווען שוין ליידיג, האָט זיך די עלעקטריע דאָרט אָנגעציגדען און ס'איז געוואָרען ליכטיג.

ווער האָט אַנ'עסק דאָרט מיט דער „זשידאָווסקע בוזשניצע!..

די יודישע אַקושערקעס בעקלאָגען זיך

די היגע יודישע אַקושערקעס בע־קלאָגען זיך, וואָס די יודישע מיטגלי־דער פון דער קראַנקען-קאַסע נוצען זיי וועניג אין פערגעסען צו פערלאַנגען אַ יודישע הייב-אַם בשעת זיי ווענדען זיך אין דער קראַנקען קאַסע נאָך גע־בורט'ס־הילף. אין דער אמת'ן, איז אַזאַ בעציהונג אַ פערדרוסליכע זאַך. די יודישע אַקושערקעס דאַרפען נישט אויסגעמיטען ווערען, אַדרבה. די יודי־שע פערזיכערונג'ס-פערשריבענע אין קראַנקען-קאַסע ברויכען דעם דאָרטיגען בעאַמטען אויפמערקזאַם מאַכען און רק פערלאַנגען ער זאָל זיי צוטיילען אַ יודישע אַקושערקע, וועלכע האָט דעם זעלבען פּאַטענט און איז פערעגעם־טרירט אין קאָסע ווי אַלע אַנדערע. אויף דער איבעריגער טהייל פון דער יודישער בעפעלקערונג אין ראַדאָם, וואָס איז נישט פערשריבען אין קראַנקען־קאָסע, ברויך דערפון וויסען און נישט אויסטוישען זיי אויף אַנדערע, ווי עס איז לעצטענס געוואָרען אין דער מאָדע.

די העבּרעאישע קורסען פון ל. מילמאַן.

א בעזונדערע אויפמערקזאמקייט פערדיענען די קורסען פון בעקאנטען העברעאישען לעהרער ה' ל. מילמאן, וועלכער קען צוגערעכענט ווערען צווי־שען די ערשטע, וואס האבען אויפגע־לעבט און פאפולאריזירט די העברעאי־שע שפראך אין ראדאם. די ענטשטע־הונג פון די דאזיגע קורסען הויבט זיך אן אין יאָהר 1916 און ווערען נאך דאמאלס געגרינדעט דורך ה' מילמאן. די שילער זיינע פון די דא־מאלסטיגע קורסען האבען דערנאך אין א גאר קורצער צייט אויפגעפיהרט אין „ליגא קאביעט” די היסטארישע דראמע „משה” אין העברעאישען. אויך איז דורך ה' ל. מילמאן געגרינדעט געווא־רען די ערשטע העברעאישע ביבליא־טעק „ספריה”

ה' מילמאן האט דורך זיינע קורסען אויסגעבילדעט א גרויסע צאהל שילער און שילערינס וואס האבען ערווארבען א גרונדליכע ידיעה אין דער העברע־אישער שפראך און ליטעראַטור.

אַ גוטער ביישפּיעל פאַר אונזערע קינדער!

אלס בעווייז ווי ווייט דער פאָרט־שריט פון קק"ל דערגרייכט און געפינט אַ אָבקלאַנג אין די הערצער פון אונ־זערע קינדער, קאָן דינען פאָלגענדער פאַקט: זייענדיג אין גאַרבאָטקא אויף זומער-וואוינונג, האָבען זיך צוזאמען גענומען אויף אייגענער איניציאַטיווע עטליכע קינדער: ברודער און שוועס־טער פישמאַן, אסתר שיינפעלד און יצחק באַקמאַן, קינדער פון 5 ביז 12 יאָהר און האָבען איינגעאָרדענט אַ קאָ־לעקטיווע פערווייַלונג מיט דעקלאַמאַצ־יעס צום איינטריט'ס-פרייז פון 2—10 גראָשען לטובת „קרן קימת לישראל” און ס'איז געווען אינטערעסאַנט צו זעהן מיט וואס פאַר אַ שמחה די קינ־דער האָבען קומענדיג צוריק קיין ראַדאָם, אריינגעברענגט אין ביוראָ פון נאַציאָנאַל-פאָנד די געזאַמעלטע סומע פון 6 זל. 12 גר.

ראַדאָמער קינדער איהר מעגט אייך אַראָב נעמען אַ ביישפיעל!

גלייכצייטיג מעלדען מיר אלע קינ־דער, דאָס מיר האָבען בעשלאָסען צו ברענגען נאַציאָנאַל-פאָנד-פאָהנער אויף שמחת-תורה, וועלכע זענען זעלטען שיין. מיר האָבען דאָס קיין שום קינד וועט נישט בעניצען קיין אנדערען פאָהן נור אונזערע.

וועגען די פערקויפס-שטעלען ווע־לען מיר בעזונדער מעלדען.

די פעראייניגטע נאַציאָנאַל פאָנד-קאָמיסיע אין ראַדאָם.

די שוחטים פערטיידיגען זיך...

לויט ווי מיר דערוויסען זיך, זענען אלע ראדאמער שוחטים איינגעלאדען געווארען צום ה' יחיאל קעסטענבערג, כדי צו בעטראכטען זיך וועגען די געשאפענע לאגע אין צוזאמענהאנג מיט די געפלאנטע רעפארמען מצד דער גמינה אין דער שחיטה-פראגע.

עגזאמענס אין דער שולע פון ליפשיץ, דאנציגער און העכטמאן.

די שול-אייגענטימער ליפשיץ, דאנציגער און העכטמאן, האבען אויפן היינטיגען שבת איינגעלאדענט די עלטערען פון זייערע שילער, כדי אין זייער אנוועזענהייט צו עקזאמינירען די תלמידים. די עקזאמענס האבען בעוויזען, אז די שילער האבען דאס אויסגעלערנטע גוט תופס געווען און פערשטאנען. מיט געפיהל האבען זיי פארגעזאגט פון אויסווענינג צו גאנצע קאפיטלען פון תנ"ך. די עקזאמענס האבען א חוץ די עלטערען אויך ביי־געוואהנט אנגעזעהענע בעלי הבתים, וועלכע האבען אויסגעדרוקט זייער צופרידענהייט דערפאר, וואס די שולע זארגט פאר די גוטע פרוכטען פון איהר לעהרע און וויל דורך עפענטליכע עקזאמענס געווינען אנערקענונג און צוטרוי פון די ברייטערע געזעלשאפטליכע קרייזען.

פון שטאדט-ראט.

אויף איינער פון די נאך פעריען-זיצונגען פון שטאדט-ראט איז בעטראכט געווארען דאס פעסטשטעלען פון די פענסיעס פאר די בעאמטע פון מאגיסטראט-פערוואלטונג און אין צוזאמענהאנג דערמיט, איז פארגעלעגט געווארען צו העכערען די פענסיע פון שטאדט-פרעזידענט פון די 5-טע אויף דער 4-טע קאטעגאריע און די פענסיעס פון וויצע פרעזידענט און דעם דירעקטאר פון דער שטאדטישער האנדווערקער-שול פון דער 6-ער קאטעגאריע אויף דער 5-ער. גלייכצייטיג איז אויך בעהאנדעלט געווארען דאס פעסטשטעלען די גרויס פון די פענסיעס פאר די איבריגע מאגיסטראט - בעאמטע. אויף דער זעלבער זיצונג איז אויך בעשטימט געווארען די טאקסע-פרייזען פאר די אויטא-דראזשקעס לויט פאלגענדען סדר: פאר זעקס-פערזאנענדיגע אויטאס (5 פאסאזשירען און 1 שאפער) איז די טאקסע פון ערשטען קילאמעטער-קורס בייטאג 1 זלאט מיט 20 גר. ביינאכט 1 זל. 80 גר. פאר יעדע וייטערדיגע 500 מעטער בייטאג צו 40 גר. ביינאכט צו 60 גר.

פאר 4 פערזאנענדיגע (3 פאסאזשירען און 1 שאפער) איז די טאקסע פון ערשטען קילאמעטער בייטאג ווי ביינאכט 1 זל. 50 גר. פאר יעדערען ווייטערדיגען קילאמעטער בייטאג צו 50 גר. ביינאכט צו 70 גר.

פאר א קורס אין שטאדט 1 זל. אונטער דער שטאדט און צו דער באהן-סטאציע 2 זלאטעס.

דער ס. פ. ס.-ישער ראטמאן ה' גזשעטשנאראווסקי האט צום סוף אריינגעטראגען א פארשלאג, אז די שטאדט זאל בעקומען א הויז פאר די פיעל היימלאזע, וואס האבען נישט קיין דירות. צו דעם פארשלאג גיבט צו דער יידישער ראטמאן ה' בריליאנט, אז אין דער פראגע זאל מען זיך פערשטענדיגען מיט'ן לאקאטארען-פעראיין וועמען ס'איז גוט בעקאנט די אנגעווייטאגטע לאגע פון די, וועלכע ליידען פון דירה-מאנגעל.

דער פארשלאג פון ראטמאן גזשעטשנאראווסקי איז איינשטימיג אנגענומען געווארען און מיט דעם האט זיך פערענדיגט די זיצונג.

אכטונג! העברעאישע אווענד-קורסען אין ראדאם!

די קולטור־קאמיסיע ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע מעלדעט, אז דעם 15-טען אקטאבער ד. י. עפנען זיך אויפסניי די לאנג-עגזיסטירענדע העברעאישע אווענד־קורסען. אויסער גרופען פאר אנפאנגער עפענט זיך א קורס פאר דעוואקסענע, אויף וועלכען מ'וועט אונטעררייכטען העברעאישע ליטעראטור, תנ"ך און היסטאריע.

נעמענדיג אין אכט דעם קריזיס, וועלען די פרייזען זיין צוגענגליך פאר יעדען. דער סעקרעטאריאט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע נעמט שוין אן שילער — יעדען טאג פון 6—9 אווענד.

אין לאקאל פון יודישען גימנאזיום מאריאצקא 4 עפענען מיר אויף פארבערייטונגס-קלאסען. (פאדוואסטעפנא און וואסטעמפנא).

אינפארמאציעס ווערען ערטיילט יעדען טאג צווישען 3 און 4 נ. מ.

דער אפצאהל איז צוטריטליך

פרויען:

באנקער און הורוויטש

פון די פעראייניגטע נ. פ. קאמיסיע אין ראדאם.

דעם קומענדיגען חוה"מ סוכות קומט פאר די 1־טע אויסלייזיגונג פון די פושקעס אויף דעם יאהר תרפ"ו.— מיר מאכען אויפמערקזאם נאך איינמאל די פושקעס אינהאבערס, ביי וועלכע עס איז דאס לעצטע מאהל געוועזען לעער, דאס מיר וועלען אונבעדינגט פערעפענטליכען זייערע נעמען. — מיר האבען ערהאלטען א מיטטיילונג פון די צענטראלע, דאס די קינדער-אלבומען וועלען אין די נאהענטסטע טעג אנקומען און פונאנדערגעטיילט ווערן צווישען די קינדער, וואס האבען די ערשטע צוזאמענגעשטעלט די פושקע. די „קרן קימת שמחת-תורה פענער" זענען שוין אנגעקומען. זיי זענען זעלטען שיין און א צירונג פאר יעדען קינד. די פענער וועלען פערקויפט ווערען דורך די שומרים, וועלכע וועלען זיי פינאנדערטראגען, ווי אויך אין לאקאל פון דער ציוני. ארג. לובעלסקא 25 №

Biuro Próśb i Podań

p. f. „EXPRESS"

N. NEUFELD i T. SZCZYGIELSKI

RADOM, ul. Lubelska 21 w podwórzu (sklep)

Redaguje i załatwia wszelkie prośby i podania do **władz sądowych, skarbowych, wojskowych i administracyjnych** w sprawach podatku obrotowego dochodowego, majątkowego klauzul. paszportowych i innych.

UWAGA: Przepisywanie na maszynach, korespondencja handlowa, oraz wszelkie tłomaczenia.

Załatwia szybko i punktualnie

אנ—סקיס „טאג און נאכט" אויף פויליש.

אין היגען טעאטער ראזמאיטאשטשי ווערט היינטיגען שבת באנאכט אויפגעפירט דורך א ווארשאווער פוילישע טרופע אונטער דער רעזשי פון בעריהמטען פוילישען טראגיקער ק. אדוועגטאוויטש, אנ־סקי'ס לעגענדארישע דראמע „טאג און נאכט".

ארטיסטען טאג

מיטוואך דעם דריטען טאג חו"מ שפילט די ראדאמער יודישע טרופע לטובת דעם יודישען ארטיסטען פעראיין אין פוילען. ס'ווערט אויפגעפיהרט דאס בעריהמטע מייסטער-ווערק „מאטקע גנב" פון שלום אש. צום שלוס א גרויסער מוזיקאלישער דיווערטיסמענט, גלייכצייטיג וועט בעגריסען דער רעד. פון „ראד. - קעלצער לעבען" מ. הערץ און וועט רעפערירען וועגען ארטיסטען פעראיין בכלל און וועגען יודישען אקטיאר בפרט.

דער אווענד זאגט-צו צו זיין זעהר אינטערעסאנט. און וועט בעשטימט בעזוכט ווערען פון די ברייטעסטע קרייזען פון דער יודישער בעפעלקערונג אין ראדאם.

„העברעאישער קרייז"

אין ראדאם, לובעלסקא 25

שבת דעם 1-טען טאג סוכות 3 ½ נ. מ. קומט פאר די געוועהנליכע חברים-פערזאמלונג מיט פאלגענדען טאג-ארדנונג:

חסידות ציוניזם און „השכלה"

פ. גינזבורג

דיסקוסיעס ארום 20 פראגען.

זונטאג דעם 2-טען טאג סוכות 5 נ. מ. פונקטליך וועט דעפוטאט י. גרינבוים רעפערירען א. ד. ט. „מיינע איינדרוקען פון ארץ-ישראל"

איינגאנג פריי

תקון תעות: אין נאטיץ אויף דער 8-טער זייט וועגען טורקאוו'ס אויפטריט אין קעלץ איז אריין א טעות — אנשטאט אסתר רחל דארף זיין אידא קאמינסקא

קעלצער אבטיילונג.

פאר וואס דארפען מיר האבען א אמבולאטאריום?

דער וואונש, וואס איז ארויסגעזאגט געווארען דורך דער אלגעמיינער פערזאמלונג פון די מיטגלידער פון דער געזעלשאפט „לינת-הצדק" אין קעלץ וועגען דער נויטווענדיקייט צו עפענען א געזעלשאפטליכען אמבולאטאריום, וואו יעדער איינער אהן אונטערשיד פון שטאנד, זאל קענען בעקומען מעדיצינישע הילף פאר א קליינעם אבצאל—האט געווירקט אויף דער ניי אויסגעוועהלטער פערוואלטונג צו רעכענען זיך דערמיט און אויפזוכען די מיטלען אום צו קענען דעם וויכטיגען פלאן אין לעבען צו פערווירקליכען.

עס איז פיל דעבאטירט געווארען ארום דער פראגע און אלזייטיק בעלויכטען געווארען אום צו בעשליסען זיך אויף אזוינע גרויסע הוצאות וועלכע פאדערט דאס איינארדנען און בעוועגען אזא אמבאלאטאריום ביי דער יעצטיגער עקאנאמישער לאגע און ביי די פינאנסיעלע שוועריקייטען, וואס די געזעלשאפט ל. ה. האט דורכצומאכען. מען האט אויך בעדארפט פאכמענישע ערפאהרונג און זיך בעקענען מיט דער שטעלונג פון די היגע יודישע דאקטוירים צו אזא מין אמבאלאטאריום. צו דעם צוועק האט די פערוואלטונג פון ל. ה. איינגעלאדען צו א בעראטונג די אלע היגע יודישע דאקטוירים און צאהן-ארצטע, וועלכע פראקטיקירען אין קעלץ, צו דער בעראטונג זענען געקומען אלע איינגעלאדענע מיט'ן אויסנאהם פון 2 יודישע דאקטוירים, וועלכע האבען זאגאר נישט געפונען פאר נויטיג צו ענטפערען און מאטאווירען זייער אבוועזענהייט.

פארשטעלענדיג פאר די איינגעלאדענע די אלגעמיינע עקאנאמישע לאגע פון קעלצער יודענטום, די נויט, וועלכע לאזט זיך מערקען ביי די יודישע מאסען און די פעראראמקייט וואס פערשפרייט זיך פון טאג צו טאג ביי דער יודישער בעפעלקערונג, און צוזאמען דערמיט די שווערע לאגע פון דער געזעלשאפט „לינת-הצדק" וועלכע איז נישט בכח צו לייסטען אזוי פיל מעדיצינישע הילף די ארימע ליידענע — זעהט נישט די פערוואלטונג קיין אנדער אויסגאנג ווי נאר צו שאפען א געזעלשאפטליכע אמבאלאטאריום אום יעדער איינער זאל קענען געניסען פאר א מינימאלען אבצאל פון מעדיצינישע הילף און נישט פאלען איינגאנצען די לאסט אויף דער געז. „לינת-הצדק" וועלכע וועט אויך אויף ווייטער העלפען די גאנץ ארימע מיט מעדיצינישע און מאטעריעלע הילף. עס איז אויך אנגעוויזען געווארען אויף דעם וואוקס פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג פון דער געזעלשאפט, וועלכע צעהלט ביז היינטיגען טאג העכער 1200 מיטגלידער און אויך אויף דעם, וואס אין אנדערע שטעדט און איבערהויפט אין די גרויסע שטעדט זענען שוין געשאפען געווארען אזעלכע אמבולאטאריומ'ס ביי פילאנטראפישע געזעלשאפטען און אויך ביי פראפעסיאנעלע פעראיינען.

די פערוואלטונג פון דער געזעלש. ל. ה. האט דעריבער איינגעלאדען די ה"ה דאקטוירים אום זיי דאס פארצושטעלען, אויסהערען זייערע מיינונג, וויסען זייער שטעלונג צו דער וויכטיגער זאך און צו קענען האפען אויף זייער אנטיילנעמען אין דער ארבייט פון אמבולאטאריום. די אלע נויטיגע אויסגאבען אין צוגרייטען דעם לאקאל נעמט די געזעלשאפט אויף זיך און אין פאל ווען די דאקטוירים וועלען זיך פאזיטיוו ארויסזאגען, וועט די פערוואלטונג תיכף צוטרעטען צו איינקויפען די אלע מכשירים און געגענשטענדען און זעהן ווי אמשנעלסטען צושטעלען דאס אלעס צו זייער דיספאזיציע.

דער פארזיצענ־ער פון דער געזעלשאפט „לינת הצדק" האט בעריהרט די פראגע פון מעדיצינישען שטאנדפונקט, בעלויכטען די בעדייטונג פון אזא געזעלשאפטליכען אמבולאטאריום פאר'ן פאלקס-געזונטהייט און ווי וויכטיג דאס איז פאר אונזער נאציאנאלער אויפלעבונג און בעט די ה"ה דאקטוירים זיך ארויסזאגען און נישט קוקען אויף דעם פון דעם ריינעם פראפעסיאנעלען שטאנדפונקט, נאר בעהאנדלען דעם פראבלעם מעהר פון געזעלשאפטליכען און הומאניטארען שטאנדפונקט. נאך קורצע וויכוחים איז ענדליך קאנקרעטיזירט און אנגענומען געווארען דער פארשלאג פון ד"ר תאטינער, אז פאר די ברייטערע מאסען פון דער יודישער בעפעלקערונג אין קעלץ איז אזא אמבולאטאריום מעהר ווי געווינשען, אז דאס פאסענדסטע ארט איז נישט ווי דעם ה" דאקטארס קראאוזעס פארשלאג ביים יודישען שפיטאל, נאר דוקא ביים לאקאל פון דער געז. „לינת-הצדק", וועלכער געפינט זיך אין מיטען שטאט, און אז אלע אנוועזענדע דאקטוירים פערפליכטען זיך צו נעמען א אנטייל אין דעם אמבולאטאריום לויט דעם פלאן וואס די ספעציעל אויסגעוועהלטע טעכנישע קאמיסיע וועט אויסארבייטען. דער אנגענומענער בעשלוס, ווי אויך דער אויפריכטיגער ווילען צו מיטארבייטען מצד די ה"ה דאקטוירים האט אויף דער פערוואלטונג געמאכט א גוטען רושם אין נאך א קורצער צוזאמענארבייט מיט דער טעכנישער קאמיס־ע מצד די דאקטוירים איז ענדליך אלס נויטיגעס פאר'ן אמבולאטאריום געשאפען געווארען אזוי, אז מען האט נאר גדארפט מעלדען און בעקאנט מאכען דעם טאג פון דער ערעפענונג פון דעם אמבולאטאריום.

(ענדע קומט)

א. סערוועטניק.

„רים״

ביטעס-שריפט-ביורא, קעלץ קילינסקי גאס 8
ערלעדיגט אלעראַרט ביטעס, רעקורסן זעזנאַניעס

וועז דער זייגער שלאגט 11

(א נאכט בילדעל אויף דער קאלאיאווע גאס)

אלץ איילט אהיים. די גאס ווערט ביסלעכוויין ליידיג. אט לויפען צוויי מיידלעך, האבען שוין געדארפט זיין לאנג אין דער היים: איילען זיך, האבען מורא דער מאטעשי זאל זיך נישט בייזערען. ערגיץ וואו ביי א טויער שטעהט נאך א יונג פערליבט פארל, ער האלט איהר האנד אין זיינע, קען זיך גאר נישט שיידען מיט איהר. פון אינוועניג אין טויער הערט זיך געהן דעם סטרוזש מיט די גראבע טרעפעס, קלינגט מיט דעם בינט שליסלען, עפענט ס'טויער אויף און דער קלאפ פון דעם טירעל, וואס ווערט באלד צו געמאכט, מישט זיך צונויף מיט דעם קול פון דעם יונגערמאן:

— דא ווידזעניא! דא ווידזעניא! —

איינציגוויז ווערט די גאס ווידער בעלעבט, נור פון א גאנץ אנדער כארט מענשען. אמערסטענטייל פון דעם שעהנעם מין. עס דאכט זיך אויס, ווי אט די אלע וואלטען פלוצלינג מיט א מאהל פון דער ערד ארויסגעוואקסען. אלע געהן אזוי מאדנע אויפפאלענד אנגעטוהן און מיט אנגעפארבטע פנימ'ער. און די אויגען ביי מאנכע אזעלכע אונטערגעשמירטע, קוקען אזוי פערשארט חוצפה'דיג ארויס און ביי מאנכע ווידער זעהט מען ווי א שטילער בעהאלטענער צער קיקט פון די אויגען ארויס... פון דער ווייטען קומט אן עפ־ס א שיכור'ער נפש מיט א לעדערנע מארינארקע, ווארפט זיך אויף רעכט און אויף לינקס, אלע רינגלען איהם ארום, יעדער וויל וואס פריער אויסהאנדלען, און צווישען די דאזיגע מיידלעך זעהט מען אויך שווארץ אויגיקע טעכטער... נישטא ביי זיי קיין אונטערשיד, ביי זיי גיבט נישט קיין שום נאציאנאלער אדער רעליגיעזער האס, דער פינסטערער גורל האט זיי אלעמען פעראייניגט...

קעניג—שווארץ.

וואָס הערט זיך אין קעלץ.

געשפּרעך מיט'ן פּרעזעס פון דער קעלצער קהלה-פּערוואַלטונג ה' רייזמאַן.

צוליעב דעם וואָס די אָרטאָדאָקסישע פראַקציע אין דער קעלצער קהלה פּערהאַלט זיך די גאַנצע צייט אָפּאָזיציאָנעל און האָט זיך לעצטענס זאָגאָר צוריקגעצויגען פון דער קהלה-אַרבייט, האָט אונזער מיטאַרבייטער זיך געווענדעט צום פּרעזעס פון דער קהלה-פערוואַלטונג ה' רייזמאַן, וועלכער האָט אין זיין געשפּרעך געגעבען אַ איבערבליק פון דער אַלגעמיינער טהעטיגקייט פון דער קעלצער יודישער קהלה ווי אויך טיילווייז אויפגעקלערט די סבות פון'ם ארויסטריט מצד די אָרטאָדאָקסישע פאָרשטעהער.

וואָס האָט אויפגעטוהן די נייע קהלה אין משך פון איהר עקזיסטענץ?

די נייע קהלה האט זיך בעמיהט, דאס געמיינדע-וועזען ווי ווייט מעגליך צו אייראפּעאיזירען, צו דעם צוועק, האט זי קודם־כל געזארגט פאר א אייפגעפרישטען און זויבערען לאקאל, וועלכעס איז איינגעארדענט געווארען ענטשפרעכענד צו די נייע בעדינגונגען אזוי, דאס די זיצונגען פון ראַט זאלען קענען געפיהרט ווערען אויפן פּאַרלאַמענטאַרישען אופן. א חוץ דעם, איז דאס ביורא רעארגאניזירט געווארען, כדי דאס קאסא-וועזען און בוכפיהרונג זאל שטיין אויף דער געהעריגער הויך. ס'זענען אויך איינגעפיהרט געווארען געוויסע רעפארמען אין דער שחיטה-ארדנונג.

אויף וואָס פאַר א אופן האט איהר ארגאַניזירט די שחיטה אין קעלץ?

—דאָס ארגאַניזירען פון דער שחיטה אין קעלץ בעשטייט אין דעם, דאס די שוחטים זענען געווארען בעאמטע פון דער קהלה און בעקומען זייער פעסטען געהאלט און די גאנצע הכנסה פון דער שחיטה פליסט איין אין דער קהלה—קאסע. אזוי ארום איז די הכנסה פון שחיטה געשטיגען פון 700 זלאָטעס אויף 1500 זלאט אויך און דאריבער איז פּרעלימינירט געווארען אין בודזשעט פארן יאהר—1925 א סומע פון 100 טויזענד זלאטעס א יאָהר פון דער שחיטה—הכנסה

פאַר וואָס קאָנט איהר נישט אַרבייטען צוזאַמען מיט די אָרטאָדאָקסישע דאָזאָרעס?

— די פראגע איז געשטעלט נישט אונטער דעם ריכטיגען אדרעס. ווארום איך האב מיט די ארטאדאקסישע דאזארעס געקאָנט און קאָן ווייטער גאנץ גוט צוזאמענארבייטען. די מניעה איז נאר פון זייער זייט. די סבה איז זייער פּארטיי—אמביציע, וועלכע פיהלט זיך בעליידיגט צוליב דעם, וואס ס'אָיז בעשטעטיגט געווארען דער שוחט בן-ציון גערשט, וועלכען ס'האט געשטיצט דער „מזרחי", דאס ווייזט, אז האטש קעלץ איז א וואיעוואודזטווא-יסטאדט איז זי ווייטער געבליבען פּראווינץ וועלכע האלט זיך אין איין ארומרייסען צוליב חזן, שוחט און רב...

פאַר וואָס זענען די אָרטאָדאָקסען נישט צופרידען מיט דעם אויף זיי ארויפגעלעגטען עטאַט?

— צו זיין אומצופרידען מיט'ן עטאט האָבען די אָרטאָדאָקסען אמווייניגסטען גרונד, ווייל אין פערגלייך מיט'ן פאַראיאָהריגען עטאט צאָהלען זיי א מינימאַלע סומע און דאָס צוליב דעם, וואָס זייערע מאסען זענען אין פערלויף פון לעצטען יאָהר פעראָרימט געוואָרען. דער גאַנצער עטאָט פון דער קעלצער קהלה בעטרעפט 40 טויזענד זלאָטעס, וואָס איז אין פערגלייך מיט אַנדערע ענליכע שטעדט אַ לעכערליך קליינע סומע. דאָס איז אַ דאַנק דעם, וואָס די הכנסה פון דער שחיטה איז גרויס. און ווען מ'וועט נעמען אין אַכט דאָס די בלויזע אויסגאַבען אויף אויסצוהאַלטען דאָס יודישע שפּיטאַל בעטרעפען אליין ביז 40 טויזענד זלאָטעס א יאָהר און די פרעלימינירטע סובסידיעס צוזאַמען מיט די איבערגעבליבענע חובות פון אַלטען דאָזאָר בעטרעפען 34 טויזענד זלאָטעס — מוז מען קימען צום בעשלוס, אַז די קעלצער בעפעלקערונג קען זיין זעהר צופרידען מיט'ן הייעהריגען עטאָט! ליידער איז געשעהן אַ מאַקטישער פעהלער, וואָס דער קהלה-ראַט האָט בעשלאָסען, אַז דער מאַקסימום זאָל זיין נאָר 300 זלאָטעס. אַזוי אַרום קומט אויס, דאָס דער רייכסטער מענש אין שטאָדט און דער ווייניג פערמעגליכער מענש זענען בעשטייערט געוואָרען מיט איין און דער זעלבער סומע. און דאָס מוז מען מודה זיין, פערדריסט די עטאַטצאָהלער, די אָרטאָדאָקסען, וועלכע זענען אַרויסגעטרעטען פון דער קהלה ווי ס'איז אויבען אָנגעוויזען געוואָרען צוליפּן שוחט. זיי האָבען אָט דעם פעהלער אויסגענוצט געגען דער קהלה.

אויף וואָס פאַר אַ אופן ווערט אויסגעדריקט די נאַציאָנאַלע אַרבייט אין דער קעלצער יודישער קהלה?

די קעלצער קהלה שטייט אויפ'ן שטאַנדפּונקט, דאס די אַרץ ישראל-פראגע איז נישט קיין פראגע פון איין פּארטיי נאר פון גאנצען יודישע פּאָלק און אלס רעפּרעזענטאַנץ פון דער יודישער בעפעלקערונג, מוז זי שענקען גרויס אויפמערקזאַמקייט דער א"י פּראגע און מיטהעלפען אויפצובויען דאס לאנד. „קרן־היסוד" און „קרן קימת לישראל" האָבען געפונען א ווארימער אינטערשטיצונג מצד דער קהלה. אונזערע געפיהלען זענען געקומען צום אויסדריק אין בודזשעט, אין וועלכען ס'זענען פּרעלימינירט געוואָרען געוויסע סומען האָטש קליינע פאר'ן „קרן-היסוד" און „קרן-קימת" אויך איז איינגעפיהרט געוואָרען די העברעאישע שפּראך אלס איינע פון די אָפיציעלע שפּראכען אין דער קהלה,

וואָס פאַר אַ מיינונג האָט איהר אַלס פּרעזעס פון דער יודישער קהלה צו דער אייגענער יודישע צייטונג „ראַדאָמער-קעלצער לעבען" און וואָס קאָן די יודישע געמיינדע געניסען פון אַ אייגענעם נאַציאָנאַלען אָרגאַן?

ביי די איצטיגע לעבענס-בעדינגונגען און די הויפּט-זאַך ביי דעם דורך די קהלות געשאַפענעם היימישען יודישען פּאַרלאַמענטאַריזים, איז אַ אידישער אָרגאַן אויף דער פּראָווינץ פּשוט אַ נויטווענדיגקייט. און דעריבער בעגריס איך ווארים דאָס ערשיינען פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען", וואונש איהם ערפאָלג פון גאַנצען האַרצען און דריק אויס מיין האָפנונג דאָס די צייטונג וועט ווירקען ערציהעריש אויף די יודישע מאַסען.

די יודישע קהלה איז פּעראינטערעסירט, דאָס די עפענטליכע מיינונג זאָל זיין ריכטיג אינפאָרמירט איבער איהר טהעטיגקייט און דאָס קאָן נאָר געשעהן דורך דער פערמיטלונג פון אַ אייגענעם יודישען אָרגאַן. פון דער אנדערער זייט ליגט ווידער אַ חוב אויף אַלע יודישע קהלות אַזאַ אָרגאַן אונטערצושטיצען און דאָס, וויל איך האָפען וועט מיט דער צייט פערווירקליכט ווערען.

שטרייקען.

אין דער יודישער פרויען-גימנאַזיום פון דער פר. וואָלמאַן-זימנאָוו. איז אויסגעבראָכען א סטרייק. די סיבות אומבעקאנט. גענויערס אין נעכסטען נומער.

די טעג איז אין אַלע אָרטיגע קאָלךאייוועז אויסגעבראָכען אַ שטרייק, די אַרבייטער פאָדערן אַ הוספה פון 30% און צו אנערקענען זייער פעראיין.

טורקאָוו און קאַמינסקא אין קעלץ.

אויף די צווייטע וואָך, דעם צווייטע טאָג סוכות און די ערשטע צוויי טעג חו"מ וועלען אין קעלץ געגעבען ווערען 3 פאָרשטעלונגען דורך די בערימטע ווארשאווער יודישע ארטיסטען פר' אסתר רחל קאמינסקא און ז. טורקאָוו.

די קעלצער יודישע בעפעלקערונג וועט זיכער אויסנוצען די געלעגענהייט צו זעהען די ארטיסטען, וועלכע האָבען זיך אזוי בעריהמט געמאַכט מיט דעם פילם „תקיעת כף".

אכטונג ראַדאָמער האַנטווערקער אכטונג
יודישער האַנטוו. קלוב אין ראַדאָם וואַל 59

מאַכט בעקאַנט דעם ראַדאָמער האַנטווערקערטום דאס זינטיק דעם $^4/_{10}$ אין אייגענעם לאָקאַל 4 $^1/_2$ נאָך מיטאָג וועט פאָרקומען א מאַסען פערזאַמלונג פון האַנטווערקער אויף וועלכע עס וועט באַהאַנדעלט ווערען א רייע אקטועלע וויכטיגע פראַגען אין צוזאַמענהאַנג מיטן פאָרשטייענדען האַנטוו. קאָנגרעס וואָס קומט פאָר חול המועד סוכות אין וואַרשא.

קומט אַלע ווי איינער. די פערוואַלטונג.

Biuro Prośb, podań, przepisywań na maszynie i tłomaczeń

„WIEDZA"

pod wspólnem kierownictwem **Ludwika i Leona Brylantów**
czynne od 9-2 i 3-8. **Radom** Lubelska 25 2a sień po prawej stronie parter.

Tylko jedno przedstawienie

TEATR PREMJER
pod dyr. H. NOSARZEWSKIEGO

W Sobotę dnia 3 października
Odegra zespół artystów Scen Warszawskich
w Teatrze „Rozmaitości w Radomiu. sztukę

Dzień i Noc

Tragedja w 3-ch aktach **Sz. Anskiego**
Akt 3-ci uzupełnił **A. Kacyzne**

Reżyserował: **K. Adwentowicz**

Początek o godz. 9-ej w. Ceny miejsc od 1—4 zł.
Bilety wpierw do nabycia w Kasie Zamawiań Lubelska 40

Kino „Phenomen" KIELCE

אין איינעם וועט דעמאָנסטרירט ווערען דאָס בערימטע עראָטישע ווינדער בילד
Venus z Montmartru
דאָס בילד איז אַ זעלטענהייט אין דער פילם-פּראָדוקציע, אין דעם בילד טרעט אַרויס די בערימטע שענהייט די ליבלינג פון פּובליקום MIA—MARA

פון פרייטאג דעם 10 | 2 1925 ווערט דעמאָנסטרירט 2 מאָהל טעגליך?
נ. מ. פון 3 אַזייגער בייטאָג דאָס בעריהמטע בילד
די געטין פון דזשונגלי
12 אַקטען 2 סעריעס צוזאַמען. אין בילד נעמען אַנטייל פערשידענע חיות ווי; לייבען, טיגריסען לעמפּערטן, מאַלפּעס, העלפאַנען און קראָקאָדילן א.ד.ג.

בעקאַנטמאַכונג.

די אידישע קהלה—פערוואַלטונג מאַכט בעקאַנט, אז די ערשטע ליסטע פון קהלה—שטייער (עטאַט) פאַרן יאָהר 1925 ביז 100 זל. געפינט זיך שוין אין מאַגיסטראַט צום צוואַנגס—אויפמאַהנען און דעריבער ווערען די עטאַט—צאָהלער פון די איבריגע קלאַסען אויפמערקזאַם געמאַכט, אז דער ענדגילטיגער טערמין איינצוצאָהלען דעם עטאַט אין דער גמינע—קאַסע איז דער 15 אָקטאָבער. נאָך דעם טאָג וועט די גמינע איבערשיקען אַלע איבריגע ליסטעס אין מאַגיסטראַט צום צוואַנגס—אויפמאַהנען די גאַנצע סומע און צורעכענדיג 30 %.

גלייכצייטיג ווערט אויפמערקזאַם געמאַכט די יעניגע, וועלכע האָבען איינגעצאָהלט די ערשטע צוויי ראַטעס, אז דער לעצטער טערמין איינצוצאָהלען די דריטע ראַטע איז דער 15 אָקטאָבער, דען נאָך דעם טאָג וועט די איבריגע גאַנצע סומע געשיקטווערען אין מאַגיסטראַט צום צוואַנגס-אויפמאַנען.

צוליב די אונגעהויערע אויסגאַבען און די נויטווענדיגקייט אויסצוצאָהלען פאַר וואָהלטעטיגע אינסטיטוציעס די סובסידיעס, געפינט זיך די גמינע—קאַסע אין א שווערען מאַטעריעלען צושטאַנד און דעריבער ווענדעט זיך די קהלה—פערוואַלטונג צו די עטאַט-צאָהלער, אז אין אינטערעס פון דער קהלה ווי אויך אין אייגענעם אינטערעס פון די עטאַט—צאָהלער ליגט, איינצוצאָהלען דעם עטאַט אין דער קהלה—קאַסע ביז'ן 15 אָקטאָבער.

קינאָ-טעאַטער „CORSO" ראַדאָם

דעם 1-טן טאָג חול המועד סכות (5 | 10) וועט דעמאָנסטרירט ווערן דאָס וועלט—בעריהמטע אידישע קינאָ—בילד

הנקמה פו
(ŚLUBOWANIE)

דאָס דאָזיגע בילד איז אַ רייכע אָפּשפּיגלונג פון יודישע זיטען מנהגים. מען זעהט דאָס לעבען פון אידישע ישיבות, דאָס רבי'אישע לעבען מיט זייערע היפען. מען זעהט אויך די לעגענדאַרישע פיגור פון אליהו הנביא און גיסטרייכע טיפען פון אידישע מקובלים און מיסטיג. דאָס בילד איז בערייכערט געוואָרען מיט פיעל הערליכע מאָמענטען און רופט אַרויס בעוואונדערונג.

Teatr POLSKI KIELCE

נאָר 3 גאַסטראָלען — פאָרשטעלונגען
פון די בערימטע יודישע אַרטיסטן
אידא קאַמינסקאַ און זיגמונט טורקאָוו
מיט זייער אויסגעצייכענטען פּערסאָנאַל

זונטאָג דער 4-טער פּאַזשדזיערניק (צווייטער טאָג יום—טוב)
ווען דער טייוועל לאַכט
פּיעסע אין 3 אקטען פון ס. ביעלאַי.

מאָנטאָג דעם 5-טן פּאַזשדז.
מאַרפּיום
דראַמע אין 4 אקטען

דינסטאָג דעם 6 פּאַזשדז.
ראָמאַנטישע נאַכט
קאָמעדיע אין 3 אקטען פון ה' גאַבוויץ

אונטערן רעזשי פון בעקאַנטען אַרטיסט ה' זיגמונט טורקאָוו, וועלכער האָט זיך קינה שם געוועזן מיט'ן בעוויסטען פילם „תקיעת כף"

בלב נשבר ונדכה הננו עומדים לפני הקבר הפתוח של חברנו
מאיר רכטמן ז. ע.
שנקטף במבחר שנותיו בערב יו"כ
זכרונו יהיה תמיד חרות בלבנו.
„החלוץ"
ברדום תרפ"ו.

נרעשים ונדעדים אנו עומדים ע"י קברו של חברנו החביב
מאיר רכטמן
השרויים בצער
יהושיע בוים
ישראל צבי שטטינר.

בצער וביגון רב עומדים אנו על קברו של אחד מטובי חברינו
מאיר רעכטמן נ"ע
שנקטף מאתנו באביב ימיו אחרי מחלה כבדה וממושכה
לזכרון אנו נוטעים 2 עצים ביער הרצל על שמו.
השרויים באבל
הועד וחברי „ההתאחדות" ברדום.

KINO „PANI" KIELCE

Na zakończenie sezonu letniego.
Królowie ekranu **Charlie Chaplin** i **Jackie Coogan**
w oryginalnym filmie amerykańskim
p. t. **BRZDĄC** (*The Kid*)
Orkiestra w nowym składzie pod Wart. p. **Marjanka**

ANONS!
Na otwarcie sezonu jesiennego
Epokowe arcydzieło filmowe
p. t.
ARAB
Z Alice Tery, Roman Nowaro

Do Zorganizowanych Kompletów.

klasy podwstępnej i wstępnej z należytym

u w z g l ę d n i e n i e m

Języka HEBRAJSKIEGO

przyjmę jeszcze kilkoro dzieci.

Gwarancja zdania.

Cena przystępna.

Zapisy odbywają się codzień od 3-5 p. p. w lokalu własnym Lubelska 61.

Lekcje rozpoczynają się w Srodę 14 października

HOLCKENEROWA.

בעקאנטמאכונג.

טיילע מיט דעם ג. פובליקום דאס מיין געשעפט וועלכעס עקזיסטירט פון יאהר 1860 אויף וואלאווא גאס נ. 35. איז יעצט פארזעהן מיט די בעסטע געטראנקען ווי צ. ב. בראנפען, ליקער, וויין, ביער". „אקאצימסקער" „עקספארט" אונד פלאשן און פעסלעך.

פרישעס צו יעדע צייט יעדע בעשטעלונג שטעל איך אפ צו הויזע מיט פלימפלעך.

קאנקורענצינע פרייזען! רעיעלע בעהאנדלונג!

מיט אכטונג.

הערשיל לאנדא ראדאם,

וואלאווא 35 פערקויף פון געטראנקען.

Teatr „Rozmaitości" w Radomiu.

W Piatek 2 Października r. b.

Po tryumfalnym objeździe 74 miast Północnej Ameryki

Tylko Jeden **KONCERT** *Orkiestry Narodowej*

POD DYREKCJĄ

St. NAMYSŁOWSKIEGO

(Nagrodzonego amerykańskim sztandarem i złotemi medalami)

Program wypełnią utwory: Nowowiejskiego, Chopina, Mussorskiego, Noskowskiego, Dworzaka, Jotejki, Moniuszki, Griega, Młynarskiego oraz **SŁYNNE MAZURY**

K. NAMYSŁOWSKIEGO

Orkiestra wystąpi w krakowskich kościuszkowskich strojach.

Początek o godz. 8 wieczorem. Ceny miejsc zwyczajne.

שלעכט פערדייאונג,

עצירות

שטערענגט אן דעם גייסט און קערפער. — מין אפטייקער

Richard Brandt

Szwajcarskie PIGUŁKI

אנערקענט שוין פון 50 יאהר אין דער גאנצער וועלט אלס

דורכריינינגונג'ס-מיטעל

ווירקט גינסטיג און ערפאלגרייך—צו בעקומען אין אלע אפטייקן ערלויבט דורכן אמט פאר עפענטליכע געזונד. פון 8/5 נומ. 1362/24

בעקאנטמאכונג

איך מאך בעקאנט דאס ג' פובליקום פון ראדאם און אומגעגענד זאס מיין מאנופאקטור געשעפט איז יעצט פערזעהן מיט א גרויסען אויסוואהל פון דאמען און מענער שטאף צו קאסטיומען און פאלטאס, זיידע, פלוש-קאטיקן אינלענדישע און אויסלענדישע. בעט-דעקין פלושענע וואלענע, פיקענע און אנדערע. גארדינען וואטע-דעקין, קאצען, מעביל שטאף אויך לייוועגט אלע סארטען. טיכער און פלעטלעך פיאסקאיוסקיס א. א. אלעס צו קאנקורענץ פרייזען.

מיט אכטונג

מ. הירשהאָרן

(פריער ה. גרין)

ראדאם, לובלינער 7.

בעקאנטמאכונג

איך מאך בעקאנט, דאס איך האב זיך געעפענט א געשעפט (וואעל 2 רוג רווינסקי) מיט אלערארט עלעקטרישע ארטיקלען ווי: אלע סארטען זשארובקעס און לאמפען.

איך פערקויף אלץ צו קאנקורענץ-פרייזען.

מ. ווערטהיים

ראדאם

וואעל 2 רוג רווינסקא.

Kino „ODEON"

w Radomiu

פון 1-טען ביז דעם 4-טען ה. ח. וועט דעמאנסטרירט ווערען דאס בערימטע בילד

א. נ.

Kochanek

własnej żony

דאס בילד איז דער שלאגער פון יעצטיגען ווינטער-טעזאהן.

אין די הויפט־ראלען:

Marja Korda, Alfred Abel, Antoni Edhofer.

עפענטליכער דאנק!

די פערוואלטונג פון בית יתומים בעשטעטיגט די נדבות וועלכע זענען געוואָרען ערהאלטען.

פון ר' באיר פינקעלשטיין 5 זל. ה' איזאק בריקמאן 2 זל. פר' וויטוע פ. פאזנאנסקא 5 זל. ה' י. סאנדעל 20 זל. ה' יהודה רובינשטיין 20 זל. ה' נתן גאטליעב 30 זל. פאר וועלכע מיר דאנקען בעסטענס אין נאמען פון די קליינע יתומים. מיר קענען נישט פערשווייגען דאס ר' נתן גאטליעב האט געשענקט אויך וויין פאר די זקנים אויף יום-טוב. די פר' פון יעקב דוד טייטעלבוים—פיש, וועלכע זי האט זעלבסט געקאכט, חלות און פרוכטען אליין פאר די קינדער געבראכט אין בית-יתומים, דעם ה' משה צוקער בעקאנטען כוחר אויף דעם וואהל, ווערט אויך גידאנקט פאר מגהל. זאל זיי אלע גאט כפל כפלים בעצאהלען. מיר בערוהרען זעהר, דאס אזא קליינע צאהל פון אונזערע ברידער און שוועסטער האבען זיך אנגערופען אויף אונזער אפיל. מיר מיינען, אז נישט וועניג פערזאנען ברויכען צו געבען שענע נדבות, נאר אלע ברויכען געבען וויפיעל איינער קען. אפילו קליינע שפענדן, מיר ווייסען די צייט איז אויסטערליש קריטיש, אבער דאס רחמנות פאר די יתומים ברויך נישט אונטערגיין, זאל דאס קינד אויך אויף סכות וויסען, אז עס קלאפען פאר זיי יודישע הערצער, הרחמנים בני רחמנים. ובזכות זה וועלען די מנדבים זיכער האבען א גמר חתימה טובה. דאס געלד קען ווערען איבערגעגעבען פר' דיאמענט לובלינער 23, פר' קארמאן לובלינער 1.

געדענקט! ערפילט אייער חוב פון יודן און בירגער!

די פערוואלטונג פון בית-יתומים.

קויהלען

פון דער קאפאלניע

„פלארא"

וואס פראדוצירט קויהלען פון בעסטען סארט און געהערט צו דער ערשטער קלאס. אויף

טאן אין דעטייל

מיט אבשטעלען אהיים

אהן בעזונדערע צוצאלונגן

צו די נידריגסטע

קאנקורענץ—פרייזען

עמפפעהלט

Kazimierz Białkowski

Radom, plac własny między Kościelną a Szeroka.

צו די ראדאמער עלטערן.

די בעוויסטע לאנג-עקזיסטירענדע שולע פון לובלינער 21 רוג ספארנע ווערט פערגרעסערט, אנשטאט ביז היינט 3 קלאסען אויף 5 קלאסען געדענקט אלזא, אז דאס איז די איינציגע שולע אין וועלכע קינדער אנפאנגער לערנען זיך אויס אין זעהר א קורצע צייט גרונדליך עברי, אויך די העברעאישע שפראך ווערט געלערנט אין זעהר א גרויסע מאס. די אלגעמיינע שפראך ווערט געלערנט אזוי, אז קינדער טרעטען אריין אין 1-טע 2-טע 3-טע קלאס גימנאזיום'ס און האנדעלס-שולע.

דאס אלעס מיט א גלייכען פראגראם און א ליכטען סיסטעם תנ"ך און גמרא ווערט געלערנט דורך די בעסטע פעדאגאגען.

אנמערקונג: קינדער ווערען צוגענומען פון ערשטען טאג חוה"ס אן אין דער זעלבער שולע פון 8 פריה ביז 3 נ"מ.

מיט אכטונג א. גוטמאן, מ. זייאנץ.

Kino „CORSO" w Radomiu

פון 1 ביז'ן 4-טען ה. ח. געהט די סענסאציאנעלע דראמע אין 10 אקטען

KRZYK w PUSTYNI

אין די הויפט-ראל דער בעוואוסטער אטלעט, פרייען-ליבלינג **MACCO**

Redaktor i Wydawca Ch. M. Herc — Odbito we własnej drukarni „Radomer Kielcer Leben" Radom Szwarlikowska № 20.